

יום הזכרון לרצח יצחק רבין

עם סיומו של יום הלימודים אצתי הביתה וראיתי בדוא"ל שועד ההורים של כתי ו' התארבן לקיים אירוע לביבוש כתי. ביום שבת בצהריים הוצננו כל הילדים והוריהם לבריכה בישוב, למשקי אברה ו"על האש". לא התביישתי וכתבתי תלובה מנומקת בניסיון להניע את הועד מ"לצלול" בעלי איים. במקום זאת הצעתי לקיים פיקניק צמחוני. התלובה לא אימרה לבוא. נעניתי שלמד הבשר יהיו פשטידות וסלטים ושאיור דאגה מליבו....

יום לפני האירוע צף במחמי רעיון. בדוא"ל ששלחתי מכתובת לא מוכרת כתבתי שמסובות מצערות האירוע מבוטל ופרטים נוספים יונתנו בהמשך. השתמשתי בכתב גדול ואדום ושלחתי את המכתב לכל רשימת התפוצה.

למחרת לא התקיים הפיקניק. למעט שתי משפחות כולם ראו את הדוא"ל. ביום ראשון, הוצננו אני והורי לשיחה עם רינה ועם המנהלת. שתיהן הבהירו לי שהמעשה שלשיתי הנו אמור ביוזמי. שאסור לאדם לקחת את האוק לידיו. רינה טענה שאני פועלת מתוך קנאות קיצונית. לא הבנתי את המושג והיא הבטחה לי שברר אותי יחד בכתי ונכיר את השלכותיו המסוכנות. הורי נצפו בי וגם אני התביישתי והתארטתי על מעשיי.

מסלול המסע

יעד: חברה סובלנית רב גונית הצומחת ומתפתחת באמצעות תרבות המחלוקת.

מפגש: פנחס המקראי, בית הלל ובית שמאי

זמן מסלול: נע על הרצף שבין שנות ה-2000 לתקופת המקרא ולתקופת התלמוד.

תגלית: ההשלכות של התנהלות קנאית ולא סובלנית ותרבות המחלוקת

הכנות לפרק זה במסע: מה טיבה של התנהגות קנאית?

מדוע היא מסוכנת לערכי הדמוקרטיה והסבלנות? האם נתקלתי בסביבתי

בהתנהגות מעין זו, שאימה לסכן את ערכי הדמוקרטיה?

מה טיבה של מחלוקת? מה מבדיל מחלוקות זו מזו? כיצד אנו מתמודדים

בשעת מחלוקת? איזו אחריות מוטלת עלינו בשעת מחלוקת?

מה נשמר מן המסורת היהודית ומה נחדש?

שיעור זה נלקח מתוך ה"מוסף" לחגי תשרי, "משנתנים", שנכתב ע"י חידוש - "יוזמות בחינוך ובתרבות יהודית בע"מ"

סיקול אבנים:

1. מעשה פנחס הינו דוגמה מקראית לפעולה הנובעת מקנאות אידיאולוגית. סיפור פנחס מתחיל בתיאור ההתקרבות של בני ישראל אל בנות מואב ואל אלוהיהן (בעל פעור). בני ישראל חוטאים בהמוניהם בחטא המשלב עבודה זרה, ולכן, אלוהים מעניש אותם ומביא עליהם מגיפה. פנחס הורג את החוטאים וכך נעצרת המגיפה. סיפורו של פנחס מובא בהקשר של יום הזיכרון לרצח רבין מכיוון שרוצחו של ראש הממשלה יצחק רבין פעל בשמם של רעיונות דתיים קיצוניים. באמצעות השוואה בין רצח רבין לסיפור המקראי נוכל לשאול את עצמנו שאלות נוקבות ביחס לערכים של הידברות ושמירה על הדמוקרטיה, נוכל להתבונן באופן ביקורתי באדם יחיד שבלהט האידיאולוגיה לוקח את החוק לידיים.

2. בעל פעור - הוא אחד הבעלים (=האלים) הכנעניים אותו עבדו על הר הנקרא פעור.

חברותא

"וישב ישראל בשטים; ויחל העם לזנות אל-בנות מואב. ותקראן לעם לזבחי אלהיהן; ויאכל העם, וישתחוו לאלהיהן. ויצמד ישראל לבעל פעור; ויחר אף ה' בישראל. ויאמר ה' אל משה, קח את כל ראשי העם, והוקע אותם לה', נגד השמש; וישב חרון אפי ה' מישראל. ויאמר משה אל-שפטי ישראל: הרגו איש אנשיו הנצמדים לבעל פעור. והנה איש מבני ישראל בא, ויקרב אל אחיו את המדינית, לעיני משה ולעיני כל-עדת בני-ישראל; והמה בכים, פתח אהל מועד. וירא פינחס בן-אלעזר בן-אהרן הכהן; ויקם מתוך העדה, ויקח רמח בידו. ויבא אחר איש ישראל אל הקבה, וידקר את שניהם את איש ישראל, ואת האשה אל קבתה; ותעצר המגפה מעל בני ישראל. ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף. וידבר ה' אל-משה לאמר: פינחס בן-אלעזר בן-אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני-ישראל, בקנאו את-קנאתי בתוכם; ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי. לכן אמר: הנני נתן לך את בריתי שלום. והיתה לך ולזרעו אחריו, ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלהיו, ויכפר על בני ישראל. ושם איש ישראל המכה, אשר הכה את המדינית, זמרי בן סלוא נשיא בית-אב לשמעוני. ושם האשה המכה המדינית, כזבי בת-צור: ראש אמות בית-אב במדין הוא" (במדבר, כה, א-טו).

שאלות לדיון ומחשבה:

1. מה היה חטאם של בני ישראל?
2. מדוע, לדעתכם, הגיב אלוהים בצורה כה חמורה על חטאם של בני ישראל?
3. על פי חוקי התורה עונשו של עובד עבודה זרה - מוות. אם כן פנחס הרג עבריין ולא "סתם אדם מהרחוב". מדוע לא לקח פנחס את האיש לבית הדין ודאג להענישו בצורה משפטית, על פי החוק? מה חושב על כך המספר המקראי?
4. האם נתקלתם פעם במעשה חמור במיוחד שחייב אתכם להגיב מיד?

חִבְרוּתָא

תנו רבנן: כיצד מרקדין [משמחים את] לפני הכלה?
בית שמאי אומרים: כלה כמות שהיא,
ובית הלל אומרים: כלה נאה וחסודה
אמרו להן בית שמאי לבית הלל: הרי שהיתה חוגרת [צולעת] או סומא
[עיוורת] אומרים לה, כלה נאה וחסודה? והתורה אמרה
[הרי נאמר בתורה] "מדבר שקר תרחק" (שמות כג)
אמרו להם בית הלל ולבית שמאי: לדבריכם מי שלקח מקח רע
[מי שקנה סחורה גרועה] מן השוק ישבחנו בעיניו [יגידו שהיא טובה]
או יגננו בעיניו [יגידו שהיא גרועה]?
הוי אומר: ישבחנו בעיניו. מכאן אמרו חכמים לעולם תהא דעתו של
אדם מעורבת עם הבריות. (בבלי, כתובות, דף ט"ז ע"ב - דף י"ז ע"א)

שאלות לדין ומחשבה:

1. כתבו את המקור בשפתכם.
2. הסבירו למה התכוונו בית שמאי באומרם: "כלה כמות שהיא" ולמה התכוונו בית הלל באומרם: "כלה נאה וחסודה".
3. מה היא עמדתם של בית הלל ומה היא עמדתם של בית שמאי ביחס לאמירת האמת? על מה הם מבססים את דבריהם?
4. מהם הערכים העומדים זה מול זה במחלוקת בין בית שמאי לבין בית הלל?
5. האם אפשר למצוא פשרה בין שני בתי המדרש?
6. באיזו עמדה אתם תומכים ומדוע?

"אע"פ שאלו (בית שמאי) אוסרין ואלו (בית הלל) מתירין, אלו פוסלין (בית הלל) ואלו מכשירין (בית שמאי), לא נמנעו בית שמאי מלישא [להינשא] נשים מבית הלל ולא בית הלל מבית שמאי" (משנה, מסכת יבמות, פרק א).

שאלות לדין ומחשבה:

1. כיצד נוהגים תלמידי בתי המדרש אלו באלו?
2. כיצד הייתה נראית החברה אילו היינו מתחברים רק לאלה החושבים כמונו?
3. כיצד אנו נוהגים עם השונים מאיתנו?

צִדָּה לְדָרוֹן

מסורת וחיידוש - כיצד קשור הסיפור המקראי לרצח רבין? מעשה פנחס נתפס בעולם המקראי כדגם לגבורה ומופת. התנהגותו של פנחס זוכה לשבחים מצד המספר המקראי, כי בעקבות מעשיו עוצר אלוהים את המגיפה. כיצד היינו מתייחסים למעשה פנחס בימינו? אילו שינויים ערכיים חלו בהתייחסות לקנאות קיצונית? מה נוכל לאמץ לחיינו מתוך תרבות המחלוקת של בית הלל ובית שמאי? עד כמה זוהי מסורת או חיידוש?

דונו בהצעה לפתוח את טקס הזיכרון ליצחק רבין בהדלקת נר נשמה לזכרו ולסיים את הטקס בהדלקת נר לכבוד הדמוקרטיה, נר שיבטיח שזו תמשיך להאיר את דרכנו לעוד שנים רבות.

אחריות ומחויבות - "תרשו לי לומר, שאני גם מתרגש. אני רוצה להודות לכל אחת ואחד מכם, שהתייצב כאן כנגד האלימות ובעד השלום. הממשלה הזו, שיש לי זכות לעמוד בראשה, יחד עם חברי שמעון פרס, החליטה לתת הזדמנות לשלום, לשלום שיפתור את מרבית בעיות מדינת ישראל. הייתי איש צבא 72 שנים. נלחמתי כל עוד לא היה סיכוי לשלום. אני מאמין שיש סיכוי לשלום, סיכוי גדול, וחייבים לנצל אותו למען אלה שעומדים פה, למען אלה שאינם עומדים פה, והם רבים בעם".

"תמיד האמנתי שמרבית העם רוצה בשלום, מוכן ליטול סיכון לשלום. ואתם כאן, בהתייצבותכם בעצרת הזו, מוכיחים עם רבים אחרים, שלא הגיעו לכאן, שהעם באמת רוצה בשלום ומתנגד לאלימות. אלימות היא כרסום יסוד הדמוקרטיה הישראלית. יש לגנות אותה, להוקיע אותה, לבודד אותה. זו לא דרכה של מדינת ישראל. יש דמוקרטיה, יכולות להיות מחלוקות, אך הכרעה תהיה בבחירות דמוקרטיות, כפי שהיו ב-92 ונתנו לנו את המנדט לעשות את מה שאנו עושים ולהמשיך בכך".

מתוך נאומו האחרון של יצחק רבין - בכיכר מלכי ישראל, תל אביב, י"ב בחשוון תשנ"ו, 4 בנובמבר 1995.

מהם הערכים הנזכרים בנאומו האחרון של יצחק רבין? על מי מוטלות האחריות והמחויבות לערכים אלה? אילו ערכים יהודיים עלינו לשמר כדי שרצח כזה לא יקרה שנית?